

tehniko. Pri postmortalni trepanaciji so pa uporabili tako imenovano tehniko izsekavanja, da bi verjetno dobili rondele. Po vsej priliki je to bilo v zvezi z magičnim in kulturnim običajem. Med lobanjami so našli tudi še eno, ki je verjetno imela artificialno odprtino na skeletu nosa.

Avtor podaja dalje opis vsega antropološkega materiala ter ga klasificira. V posebnem poglavju govori o kraniometrijskih izsledkih, v drugem pa o tipoloških analizah. Tudi primerjavi antropološkega gradiva Kelto v jugozahodnem delu Slovaške s keltskim antropološkim gradivom v srednjeevropskem okviru je posvetil posebno poglavje. V končnem sklepu pa podaja glavne rezultate raziskav. Tako je ugotovil, da je južnoslovaško prebivalstvo latenske dobe heterogeno in kaže na mešanje doseljencev z domačim prebivalstvom. Glede na rase imamo v slovaškem gradivu evropeidne tipe, ki razpadajo v dve skupini: a) dolihokrana nordijsko-mediteranska skupina s posameznimi brahikranimi elementi in b) brahikrana skupina pretežno s cromagnonskim B-tipom ter z dinarskimi in posameznimi dolihokranimi elementi. Posebna velika sorodnost s slovaškim osteološkim gradivom je na Ogrskem, medtem ko se gradivo na Češkem, Moravskem in Avstrijskem razlikuje. Po mnenju avtorja so dolihokrani elementi nekdanjemu keltskemu etnosu bili verjetno tuji. V srednji Evropi je bil keltski etnos verjetno pretežno brahikran (a + d).

Tretji del obravnava osteološki inventar iz latenskih grobov na južnem Slovaškem. Obravnava ga Cyril Ambros. Gradivo je bilo v istih grobovih, katere sta obravnavala že prejšnja avtorja. Avtor je imel vsega skupaj 20 grobov z živalskimi kostmi. Obravnava pa tudi še 9 drugih grobov, v katerih so sicer kosti nekdanje bile, a so propadle.

Gradivo, ki ga je avtor analiziral, pripada domači svinji (*Sus scrofa dom. L.*), ki je bila najdena v 17 grobovih, dalje govedu (*Bos taurus L.*), ki je bilo v 5 grobovih, kozi (*Capra hircus L.*) v 1 grobu, gosi (*Anser cfr. fabalis Lath.*) v 4 grobovih ter drugim ptičjim kostem v 2 grobovih. Vse kosti so pripadale domačim, le ptičje pripadajo lovnim živalim. Za svinjo avtor ni mogel izvesti točne klasifikacije, kateri zvrsti pripada. V grobovih so svinjske kosti bile ali od skoraj cele živali, ali pa le od posameznih delov. Glede na to, da je pojav svinje v keltskih grobovih čest tudi v drugih krajih, sodi avtor, da so dele svinje dajali v grobove iz nekih kulturnih vzrokov, ne pa le za hrano. Posebnost na slovaških keltskih grobiščih predstavljajo kosti gosi kot pridelek v grobovih. Avtorju ni znan noben podoben primer.

Novo delo Slovaške akademije je tako po vsebini kakor tudi po tehnični opremi, dalje po fotografijah oziroma klišejih in risbah na višku. Tega smo pa sicer že navajeni pri dosedanjih publikacijah Slovaške akademije. Novost je sedaj ta, da je celotno delo dvojezično, in sicer tokrat v slovaškem in nemškem jeziku, v stolpcih paralelno v obeh jezikih. Tako je seveda tudi tujcu mogoče slediti vsem tabelam in risbam povsem normalno kakor domačemu čitatelju.

J. Korošec

Slovenská archeológia V-2. Časopis Slovenskej akademie vied Archeologického Ústavu v Nitre, Bratislava 1957, str. 253—450.

Drugi zvezek V. letnika Slovenské archeologie je v vsem ohranil staro tradicijo dosedanjih letnikov. Obsega pa po vsebini vsa arheološka obdobja.

Gábori Miklós v članku »Die Fundstelle des Aurignacien in Šahy Parassa an der ungarisch-tschechoslowakischen Grenze« obravnava paleolitske najdbe, ki pripadajo aurignaški dobi in so najdene na postaji, ki je bila na prostem. Prve najdbe so bile znane že leta 1915, obsegajo pa 8 artefaktov, ki so bili že zdavnaj objavljeni in tudi v literaturi često omenjani. Na isti postaji so kasneje leta 1955 odkrili še nove artefakte. V okolici starega najdišča so pa našli še 3 nove postaje. Sistematičnih raziskovanj niso izvršili, zbrali so le površinski material, ki je prišel na svetlo ob raznih poljskih in drugih delih. Kljub temu so zbrali okoli 350 predmetov, od katerih je 111 artefaktov. To so razna rezila, strgala, konice, dletca itd. raznih oblik, izdelanih iz kalcedona, kalcedonopala, roženca, mlečnega kremenjaka, voščenega opala in drugih polopalnih vrst. Kulturno gradivo stavlja avtor v kasno aurignaško dobo.

O zaščitnih izkopavanjih predvsem naselbine, ki pripada linearni keramiki, in sicer tako imenovani železovski kulturi, poročata Titus Kolník in Jozef Paulík v članku »Záchranný výskum na neoliticom sídlisku v Botovciach pri Piešť'anoch«. Na tem najdišču so bile tudi mlajše ostaline, ki pripadajo tako badenski kakor madjarovski kulturi. Odkrite so bile kulturne jame zelo nepravilnih oblik, ki po sodbi avtorjev pripadajo verjetno zvečine jamam, iz katerih so kopali glino za razno uporabo. Vendar pa neko število avtorja pripisujeta tudi gospodarskim poslopjem ter mogoče celo v zemljo vkopanim stanovanjskim jamam. Od orodij so zanimivi izdelki iz sileksa, razna rezila ter odbitki, podobni rezilom. Zanimiva je tudi depojska najdba 35 rezil, ki še niso popolnoma dokončana, v eni od kulturnih jam. Izredno je bogata keramika železovske kulture. Rdeča barva, s katero so bile barvane posode, je bila vedno uporabljana le med vrezanimi trakovi. So pa tudi nekatere izjeme. Včasih imamo tudi nebarvane trakove, ki so razporejeni med na sijaj zglajenimi trakovi. Po mnenju avtorjev naj bi bil efekt isti kakor pri barvnih posodah. Karakteristika železovske kulture, posebno ornamentike, so tudi dvojne črte, ki so navpično presekanе. Zanimiv je med keramičnimi fragmenti tudi fragment vratu in zgornjega dela posode, ki ima ročaj v obliki modela hiše, kakor mislita avtorja. Za novo najdišče je pomembno, da so se v jamah med keramiko železovske kulture našli tudi fragmenti mlajše trakaste keramike. Na temelju tega sklepa avtorja, da bo na jugozahodnem delu Slovaške bistveni del mlajše trakaste keramike predstavljal ravno ta železovska kultura. Glede na zvezo z jugovzhodom ne bo pomenila tudi najmlajšo fazo linearne keramike. Pač pa sodita avtorja, da je njena doba trajanja bila daljša, kakor so doslej domnevali. Po vsej verjetnosti bo v mlajši dobi železovska kultura predstavljal samostojno skupino, ki je sicer bila pod vplivom mlajših neolitskih kultur, kot sta lengyelska in bükk kultura, vendar je pa v mnogočem enakopravna z njimi.

Ladislav Hájek obravnava v članku »Hliněné lidské plastiky z doby bronzové v Barci u Košic« figurarno plastiko, ki je bila 1951—1954 odkrita v Barci I, na vzhodnem Slovaškem. Poleg tega so v razrušenih hišah bile najdene tri bronaste in ena zlata garnitura nakita, ki omogočajo tudi datacijo statuet. Naselbina sama je bila naseljena v več časovnih obdobjih. Tudi plastične izdelke so našli v nekaj plasteh, vendar je oblika vedno ista. Razlika je le v značaju ornamentacije. Figure so dokaj grobe in ornamentirane z vbodi ali pa z žigisanimi krožiči (s travo). Avtor jih vzporeja s posameznimi statuetami panonske keramike (Vršac, Kličevac, Dalj itd.). Časovno jih stavlja v starejšo bronasto dobo. Izvor za figure iz Barce išče avtor na jugu, kjer jemlje za temelj jugoslovansko plastiko.

O lužičkih žarnih grobovih poroča Pavol Čaplovič v članku »Lužické žiarové hroby pod Skalkou vo Vyšnom Kubíne«. Leta 1955 je bilo tu odkritih vsega 16 grobov, v katerih so našli 44 žar na majhni površini vsega 22 m². Grobišče je karakteristično tako po majhnem obsegu kakor tudi po majhnem številu bronastih predmetov. Avtor sodi, da pripada koncu lužiške kulture, s posameznimi elementi pa sega v halštatsko dobo.

Zelo obširno razpravo o grobiščnih poljih čerňajovskega tipa in antski problematiki je napisal Jozef Kudláček: »Kultura pohrebných polí čerňajovského typu na Ukrajině a antská problematika«. Avtor se trudi, da bi na temelju nekaterih mnenj ruskih znanstvenikov dokazal, da so čerňajovska grobišča bila uporabljena tudi še v 6. in 7. stoletju. Zametuje pa mnenja tistih znanstvenikov, ki sodijo, da so čerňajovska grobišča prenehala že v 4. stoletju. S temi grobišči veže tudi tako imenovani moščinski emajl. Dalje skuša posamezne elemente te kulture povezovati s przeworsko kulturo. Glede etnične pripadnosti je avtor voljan pripisati grobiščna polja čerňajovskega tipa Antom. Vendar pa sodi, da so sodelovali tudi Sklavini poleg raznih neslovanskih plemen skitsko-sarmatskega porekla, dalje ostanki dakogetskega prebivalstva itd. Avtor zastopa tudi gledišče, da je lužiška kultura slovanska. Meni pa, da so le vzhodnoslovanska plemena tudi avtohtona in da se je od tam začela selitev okoli 4. stoletja v vse smeri. Razprava je zanimiva posebno zato, ker avtor zastopa gledišče, ki ga želi tudi podkrepiti in ga v zadnjem času vsaj nekateri ruski znanstveniki negirajo in zahtevajo zanj revizijo.

Antropološko gradivo iz preseljevanja narodov na Slovaškem obravnava Emanuel Vlček. V glavnem je bilo to gradivo zbrano pri zavarovalnih raziskovanjih. Doslej je bilo zbrano gradivo le s petih najdišč s 24 grobovi ter 26 osebami, od

katerih je pa le manjši del uporabljiv za preiskave. Avtor je skušal prvenstveno ugotoviti, koliko je bilo v 5. stoletju mongoloidnih in prednjeazijskih elementov na eni strani ter evropeidnih znakov na drugi. Pri tem je ugotovil, da se na prehodu v 5. stoletje javljajo mongoloidni elementi na domači evropeidni osnovi. Te moramo pripisati Hunom. V sredini 5. stoletja je še 50—60 % evropeidnih elementov in 30 % mongoloidnih ter 15 % prednjeazijskih. Kot mongolske elemente bi mogli šteti Hune, a k prednjeazijskim mogoče Sarmate. V 6. stoletju imamo zopet le evropeide. Kljub temu je pričakovati tudi mongoloidne elemente. Gradivo, ki ga je avtor obravnaval, kaže tudi umetno deformacijo glav.

Konstantin Vasiljevič Bernjakovič je v članku »Drevneslavjanske pamjatniki zakarpatskoj oblasti (SSSR)« podal pregled o dosedaj znanih slovanskih najdbah v karpatski Ukrajini. Pri obravnavanju prihaja do sklepa, da so predniki karpatskih Ukrajincev živeli tu nekaj tisočletij. Čeprav ima tamkajšnja slovanska kultura nekatere posebnosti, sodi avtor, da je vendar genetično povezana s kulturo vzhodno-slovanskih plemen in s kijevsko Rusijo. Same najdbe so omejene v ravninah in v predgorju Karpatov.

Poleg teh večjih člankov in razprav je objavljenih tudi še nekaj poročil. Tako Václav Spurný v poročilu »Hromadný nález radiolaritových čepeli z Kálnice« poroča o danes že skoraj popolnoma zgubljeni depojski najdbi radiolaritnih rezil, časovno iz eneolita. Mária Novotná v članku »Nalezny medených sekier s jedným ostrím zo Slovenska« poroča o novih bakrenih sekirah (Schafthalsäxte), ki so na Slovaškem, a niso bile objavljene. Vsega je 7 takšnih sekir, od teh 5 s Slovaškega 2 z Ogrskega. Tipološko jih avtorica deli na nekoliko skupin. Ker predstavljajo naključne najdbe, sodi avtorica, da je vprašanje njih nosilcev za sedaj še odprto. Utegnejo pa biti sorodni nosilcem šnekenberške ali pa bodrogkereszturske skupine. Glede na kemijske analize, po katerih je baker druge vrste kakor domač, naj bi predstavljale import na Slovaško. V drugem članku poroča ista avtorica o depojski najdbi vlivnih kalupov, ki so bili najdeni leta 1955 (Hromadný nález odlievacích kadlubov zo Želiezoviec). Najdena sta bila dva fragmentirana kalupa, izdelana iz skrilja. Eden je služil za vlivanje ploščatih sekir, drugi za vlivanje ploščatih sekir in bodal. Časovno jih avtorica stavlja v srednjo bronasto dobo, kulturno jih je pa pripisala kasni fazi madjarovske kulture. L'udmila Kraskovská v članku »Látenske pohrebisko v Komjatsiach« poroča o zaščitnih izkopavanjih latenskega grobišča, ki ga datira v 2. stoletje pred n. e. O lekitosu, ki je v Mestnem muzeju v Bratislavi, poroča Jiří Boháč. O grobovih rimske dobe in selitve narodov, ki so bili odkriti že leta 1959, poroča Vojtech Budinský-Krička v članku »Hroby z doby rímskej a stahovania národov v Kapušanoch«. Najdba je pomebna, ker nudi sliko o oddaljeni postaji nekdanje sarmatske pokrajine. Šele nova raziskovanja bodo razjasnila, ali imamo tu grobove nekdanjega karpatskega prebivalstva, ali pa grobove Jazigov ali nekega drugega sarmatskega plemena. Isti avtor je objavil tudi krajše poročilo o slovanskem grobišču z gomilami v članku »Zpráva o pokusnom výskume na slovanskom mohylníku v Bitarovej«. Raziskana je le ena gomila, ki pripada biritualni dobi. Tu so namreč upepeljen grob ter dva skeletna pokopa. Časovno postavlja avtor gomilo na začetek velkomoravske države. Mirjana Čorović-Ljubinković je podala kratek pregled dela v slovanski arheologiji v Srbiji od 1945 do konca 1955. leta.

Na koncu je objavljenih nekoliko recenzij, ki sta jih napisala B. Benadić in O. Pelikán.

J. Korošec

Rad Vojvodjanskih muzeja 4. Novi Sad 1955, 310 str.

Nova številka glasila vojvodinskih muzejev se vsebinsko, razen nekaterih manjših sprememb, ki zadevajo le razporeditev gradiva, ne razlikuje od prejšnjih. Tokrat je arheologija zastopana z manjšim številom člankov, razprav in poročil, kakor smo bili doslej vajeni. Največ razprav je posvečenih raznim bronastim depojskim najdbam, medtem ko je starejša doba od kovinske dalje, pa tudi slovanska perioda zastopana le s po enim člankom. Tudi rimska doba je v resnici zelo skopo zastopana.